

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 ความหมายของสื่อการสอน
- 2.2 ประเภทของสื่อการสอน
- 2.3 คุณค่าของสื่อการสอน
- 2.4 หลักการเลือกสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน
- 2.5 การผลิตสื่อการสอน
- 2.6 การใช้สื่อการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

2.1 ความหมายของสื่อการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2523) กล่าวถึงสื่อการสอนว่าสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้เรียกว่าสื่อการสอน และสิ่งที่ใช้เป็นสื่อการสอนคือ เทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ระบบการนำวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้มากที่สุด

ซูลิรัตน์ เจริมเผ่า (2527) กล่าวว่าสื่อการสอนเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง เพราะจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 มากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีโอกาสนในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ

ทัศนีย์ บุญชูวิทย์ (2534) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการสื่อความหมายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยมีตัวกลางเรียกว่า "สื่อการสอน" เป็นตัวช่วยในการถ่ายทอดความรู้ สื่อการสอนตามความเข้าใจของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน ทั้งนักการศึกษาและนักเทคโนโลยีทางการศึกษาดังกันไปแล้วก็มีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาล้าย ๆ กัน

สรุปสื่อการสอน คือ สิ่งที่มาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้เชื่อมโยงระหว่างผู้สอนและผู้เรียนให้เข้าใจร่วมกัน หรือประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียนให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ผู้สอนได้ตั้งไว้

2.2 ประเภทของสื่อการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) จำแนกสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สิ่งสิ้นเปลืองต่างๆ ที่เรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ ซอส์ค แบบเรียน फिल्मภาพยนตร์
2. เครื่องมือที่มีความคงทนถาวรซึ่งเรียกว่า "อุปกรณ์" ได้แก่ กระดานดำ โต๊ะเก้าอี้ เครื่องฉาย และเครื่องเสียงต่าง ๆ
3. กระบวนการและวิธีการซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เป็นอิสระ คือ ไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย เช่น การสาธิต การทดลอง การฟังวิทยากร การศึกษานอกสถานที่

De Kieffer, R.E. (1965) ได้แบ่งสื่อการสอนไว้เป็น 3 ประเภท คือ

1. วัสดุที่ไม่ต้องฉาย (Non-projected materials) ได้แก่ รูปภาพ สมุดภาพ แผนภูมิ แผนที่ ลูกโลกของตัวอย่าง ของจริง กระดานดำ ซอส์ค กระดานแม่เหล็กและกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การศึกษานอกสถานที่ การสาธิต การจัดนิทรรศการ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น
2. วัสดุที่ต้องฉาย และอุปกรณ์ (Projected materials and equipment) ได้แก่ สไลด์ फिल्मสตริป ภาพโปร่งใส ภาพทึบแสง ภาพยนตร์ และเครื่องฉายต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ และเครื่องฉายภาพทึบแสง เป็นต้น
3. วัสดุเสียงและเครื่องมือ (Audio materials and equipment) ได้แก่ แผ่นเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง เทป เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง เครื่องรับวิทยุ เครื่องขยายเสียง และโทรทัศน์

ฉลองชัย สรวรรณบุรณ์ (2529) ได้สรุปสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware) ประเภทสื่อใหญ่ หรือ Big medias ซึ่งเป็นสื่อประเภทที่ต้องใช้เครื่องย่นดักโลก เครื่องไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ กับ ประเภทที่

ไม่ต้องใช้เครื่องยนต์กลไก ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ สื่อประเภทนี้ต้องอาศัยสื่อประเภทที่ 2 คือ พกวัสดุ (Software) เพื่อนำเนื้อหาข้อมูลในวัสดุไปสู่ผู้เรียน ซึ่งถือเป็นตัวกลาง หรือทางผ่าน ที่จะถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนได้ สื่อประเภทนี้ได้แก่เครื่องฉายโทรทัศน์ เครื่องเสียงต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียงพวกที่ไม่ใช้เครื่องไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ กระดานแม่เหล็ก แผ่นป้ายสาส์น หรือ บ้ายนิเทศ เป็นต้น

2. วัสดุ (Software) หรือ Small medias สื่อประเภทนี้ทำหน้าที่เก็บสาระเอาไว้ ในรูปแบบต่างๆ เช่น ภาพ เสียง สัญลักษณ์ของความรู้ ความคิด วิธีการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ สื่อประสมประเภทวัสดุนี้ บางอย่างในการนำเสนอจะต้องอาศัยสื่อประเภทที่ 1 คือ เครื่องมือเพื่อนำเสนอสิ่งเหล่านี้ อาทิ สไลด์ फिल्मภาพยนตร์ ม้วนเทปบันทึกเสียง फिल्मสตริป รายการวิทยุ โทรทัศน์ บทเรียนที่ใช้กับเครื่องช่วยสอน หรือคอมพิวเตอร์ เป็นต้น นอกจากนี้ สื่อประเภทวัสดุบางชนิดบางอย่างโดยตัวมันเอง สามารถใช้งานได้โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือ ได้แก่ รูปภาพ ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ลูกโลก เป็นต้น

3. เทคนิค หรือวิธีการ (Technique or method) สื่อประเภทนี้อาจจะเป็น การกระทำหรือปฏิบัติการที่อาจจะใช้วัสดุ หรือเครื่องมือก็ได้ โดยเฉพาะปฏิบัติการที่ต้องใช้ กระบวนการหรือแสดงกรรมวิธีด้วยจะเน้น หรือย้ำที่เทคนิควิธีการ เป็นสำคัญ อาทิ การสอน แบบสาธิต การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาทสมมติ การสอนแบบแก้ปัญหา เทคนิคการ เรียนแบบระดมพลังความคิด เป็นต้น

ทศนีย์ บุญวิทย์ (2534) ได้สรุปการแบ่งประเภทของสื่อการสอนว่า ได้มีการจัด แบ่งที่แตกต่างกันไปตามคุณลักษณะเฉพาะของวัสดุอุปกรณ์บ้าง ตามลักษณะการใช้วัสดุอุปกรณ์ แบ่งตามหมวดหมู่ ประเภทของสื่อ รวมทั้งนำเทคนิควิธีการจัดเข้าเป็นประเภทของสื่อด้วย ซึ่ง ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าสื่อการสอนในทางเทคโนโลยีทางการศึกษานั้น แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ (Hardware) สื่อการสอนประเภท วัสดุ (Software) และสื่อในลักษณะของเทคนิค หรือวิธีการ (Technique or method)

2.3 คุณค่าของสื่อการสอน

ทศนีย์ บุญวิทย์ (2534) กล่าวว่า สื่อการสอนสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งผู้เรียนและ ผู้สอนดังต่อไปนี้

2.3.1 สื่อกับผู้เรียน

ก. สื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เนื้อหาบทเรียนที่ยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ในระยะเวลาอันสั้นและสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

ข. สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความสุขและไม่เบื่อหน่ายการเรียน

ค. การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น

ง. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

จ. ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

ฉ. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนการสอนรายบุคคล

2.3.2 สื่อกับผู้สอน

การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบให้เกิดการเรียนการสอนช่วยให้บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความสุขสอนในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

2.4 หลักการเลือกสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน

การเลือกสื่อเพื่อมาประกอบให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นแนวทางในการเลือกสื่อที่เหมาะสม วรกิต วัตต์เจ้าหลาม (2523) ได้แนะนำหลักการเลือกสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. สื่อการสอนนั้น มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์เฉพาะ หรือกิจกรรมการแก้ปัญหาหรือไม่

2. เนื้อหาที่ต้องใช้สื่อความหมายด้วยสื่อการสอนเป็นประโยชน์และมีความสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน ชุมชน และสังคมหรือไม่
3. สื่อการสอนนั้น เหมาะแก่จุดมุ่งหมายการสอนหรือเป้าหมายของผู้เรียนหรือไม่
4. สื่อการสอนนั้น ได้มีการตรวจสอบระดับความยากง่ายของจุดมุ่งหมายในการสอนเกี่ยวกับความเข้าใจ ความสามารถ เจตคติ และค่านิยมหรือไม่
5. สื่อการสอนนั้น ให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ทางความคิด การโต้ตอบ การอภิปรายและค้นคว้าหรือไม่
6. เนื้อหาในสื่อการสอนนั้น ช่วยแก้ปัญหาและเสริมกิจกรรมของผู้เรียนหรือไม่
7. สื่อการสอนนั้น เสนอแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กันหรือไม่
8. สื่อการสอนนั้นให้เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับ ขนาด อุณหภูมิ น้ำหนัก ความลึก ระยะทาง การกระทำ กลิ่น เสียง สี และความมีชีวิตชีวา และอารมณ์หรือไม่
9. สื่อการสอน มีความแน่นอน และทันสมัย หรือไม่
10. สื่อการสอนนั้นสามารถปรับให้เข้ากับจุดมุ่งหมายของการสอนที่ท่านปรารถนาหรือไม่
11. สื่อการสอนนั้น น่าสนใจ และให้รสนิมอันดีหรือไม่
12. สื่อการสอนใช้ในห้องเรียนธรรมดาได้หรือไม่
13. เนื้อหาความรู้ ที่ได้จากสื่อการสอนนั้น มีมากน้อยเพียงใด

2.5 การผลิตสื่อการสอน

ทัศนีย์ บุญชูวิทย์ (2534) กล่าวว่าในการผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เอง ควรยึดหลักที่ว่า "สื่อการสอนใดที่สามารถผลิตเองได้โดยไม่เกินขีดความสามารถของศูนย์บริการสื่อการสอนนั้น ควรได้รับการผลิตมากกว่าซื้อ" ในการผลิตสื่อการสอนนั้นย่อมมีผลดีและมีหลักการในการผลิตสื่อการสอนดังที่จะกล่าวต่อไป

2.5.1 การผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เอง มีผลดี ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการประหยัดงบประมาณ สื่อการสอนที่ขายตามท้องตลาดมักมีราคาแพง บางอย่างเป็นสื่อการสอนที่สั่งจากต่างประเทศ ในเมืองไทยมีวัสดุท้องถิ่นที่ราคาไม่แพงมากมายที่จะนำมาดัดแปลงเป็นวัสดุในการทำสื่อการสอน เช่น การทำหุ่นจำลองด้วยยางพารา หรือนำวัสดุ

เหลือใช้ เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า ผาเบียร์ ฯลฯ มาผลิตเป็นสื่อการสอนซึ่งวัสดุประเภทนี้อาจไม่ต้องเสียเงินซื้อ หรือการผลิตสื่อการสอนด้วยวัสดุราคาถูก ทดแทนวัสดุราคาแพง

2) สามารถผลิตสื่อการสอนได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ได้มากที่สุด ในขณะที่การซื้ออาจใช้สื่อการสอนที่ไม่ตรงกับความต้องการนัก ทั้งในแง่ของเนื้อหาขนาดและการออกแบบ (Design) เช่น การซื้อสไลด์ 1 เรื่อง อาจมีสไลด์บางภาพที่ไม่ตรงกับการเรียนการสอนในเนื้อหาเฉพาะขณะนั้น แต่ถ้าผลิตสไลด์ขึ้นใช้เอง เนื้อหาและภาพได้มาจากวัตถุประสงค์ของการใช้สไลด์เรื่องนั้นประกอบการเรียนการสอน จึงเป็นการแน่นอนว่าสไลด์ที่ผลิตเองจะใช้ได้ผลคุ้มค่า หรือการซื้อแผนภูมิ (Chart) ซึ่งตามท้องตลาดอาจมีแผนภูมิอยู่จำนวนหนึ่งที่นำมาใช้สอนได้แต่บ่อยครั้งที่พบว่า ขนาดของภาพและคำบรรยายของแผนภูมิ มีขนาดเล็กเกินไปสำหรับการสอนนักเรียนกลุ่มใหญ่ ในกรณีนี้ครูอาจผลิตแผนภูมิขึ้นมาใช้เอง โดยใช้เทคนิคการขยายภาพเข้าช่วย จะได้สื่อการสอนที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้

3) สื่อการสอนบางชนิดไม่มีขายตามท้องตลาด เช่น บัตรคำและแถบประโยค ที่ครูนำมาสอนวิชาภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจนำมาใช้ในรูปของโปรแกรมกระดานไฟฟ้า (Electric board) หรือบัตรคำ แถบประโยคธรรมดาที่ใช้กับกระเป๋าค้น เป็นต้น

2.5.2 หลักการผลิตสื่อการสอนโดยทั่ว ๆ ไป

มีสิ่งที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. เนื้อหาของสื่อการสอน ต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของหลักสูตรและโปรแกรมต่างๆ ของสถานศึกษา
2. ความยากง่ายของเนื้อหา ขึ้นอยู่กับระดับพื้นความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
3. ความยากง่ายของการผลิตจะต้องดี เช่น แบบของตัวอักษรเหมาะสม การใช้สีเหมาะสมกับชนิดของสื่อการสอนและวัยของผู้ใช้บริการ ความชัดเจนของสี การออกแบบ (Design) น่าสนใจ เป็นต้น
4. ความคงทนต่อการใช้งาน วัสดุที่นำมาผลิตสื่อการสอน จะต้องให้มีความคงทน
5. ขนาดของสื่อการสอน ควรพิจารณาพร้อมกับวิธีการสอนว่าสื่อการสอนนั้นใช้ประกอบการสอนของครูกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อยหรือใช้ศึกษาเป็นรายบุคคล

2.6 การใช้สื่อการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ซึ่งมีจุดประสงค์วิชาภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความสามารถ ความถนัด ในภาษาต่างประเทศตามความสนใจของนักเรียน
2. เพื่อให้มีทักษะเบื้องต้น ด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน ในภาษาที่เลือกเรียน สำหรับใช้ในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งให้รู้วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับภาษา

3. เพื่อให้เห็นคุณค่าของภาษาที่เลือกเรียนและมีนิสัยรักการอ่าน

สุบิน สายเพชร (2533) ได้สรุปว่า หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาไม่มีการกำหนดสื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุอุปกรณ์ไว้ในแผนการสอนและคู่มือครูโดยตรง แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ก็มีหน่วยงานรับผิดชอบศึกษา และโดยสภาพทั่วไปโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไปยังมีปัญหาขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนประเภทวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แต่การเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา เป็นการเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ในภาคปฏิบัติให้มากที่สุด จึงควรมีการนำเอาอุปกรณ์ของจริงต่าง ๆ หรือรวมทั้งเทคโนโลยีพื้นฐาน มาใช้ในการเรียนการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2523) ได้กล่าวถึงการจัดรูปแบบสื่อการสอนในระดับมัธยมศึกษาว่าสามารถแบ่งสื่อการสอนได้ตามรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ก. จัดรูปแบบตามประเภท

- 1) แบ่งตามลักษณะการฉาย แบ่งเป็น
 - (1) วัสดุฉายได้ เช่น สไลด์ ภาพยนตร์ แผ่นโปร่งใส
 - (2) วัสดุฉายไม่ได้ เช่น รูปภาพ ปรอทเตอร์ แผนภูมิต่าง ๆ
- 2) แบ่งตามลักษณะการได้ยิน แบ่งเป็น
 - (1) แผ่นเสียง
 - (2) เทปเสียง
 - (3) เทปโทรทัศน์ซึ่งเห็นภาพด้วย
- 3) แบ่งตามความคงทนและสิ้นเปลือง แบ่งเป็น
 - (1) วัสดุ ได้แก่ วัสดุสิ้นเปลืองซึ่งใช้แล้วหมดไป

(2) อุปกรณ์ได้แก่ เครื่องมือต่าง ๆ ทั้งเครื่องฉายและเครื่องเสียง ซึ่งไม่
คุ้ม สิ้นเปลืองได้ด้วย

4) แบ่งตามจำนวนสื่อที่ใช้ แบ่งเป็น

(1) สื่อเดี่ยว คือ การใช้สื่อแต่ละครั้งเพียงอย่างเดียว

(2) สื่อประสม คือ การใช้สื่อตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป

5) แบ่งตามลักษณะสื่อเป็นชุด แบ่งเป็น

(1) ชุดอุปกรณ์ คือ ชุดสื่อการสอนที่นำเสนอได้หลายเรื่อง เช่น ชุดอุปกรณ์
วิทยาศาสตร์ ชุดอุปกรณ์ (KIT)

(2) ชุดการสอน คือ ชุดสื่อการสอนที่จัดขึ้น มีวัตถุประสงค์เดียว เช่น ชุด
การสอน (PACKAGE) เรื่อง "กบ"

ข. จัดรูปแบบตามกิจกรรม แบ่งเป็น

(1) สื่อช่วยครูสอน หมายถึง สื่อที่ครูเป็นผู้ใช้ เช่น ขอลด กระดานดำ แผนที่
รูปภาพ ฯลฯ ที่ครูหยิบถือได้แต่ผู้เดียว

(2) สื่อที่ช่วยนักเรียนเรียน หมายถึง สื่อที่เตรียมมาให้เด็กเป็นผู้หยิบใช้ เช่น สื่อ
สำหรับกิจกรรมกลุ่ม หรือสื่อการสอน ตามเอกัตภาพ

(3) สื่อที่ให้นักเรียนและครูช่วยกัน หมายถึง ที่ช่วยให้ครูและนักเรียนช่วยกัน
ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การเล่นเกม การทดลองและการสาธิต เป็นต้น

ค. จัดรูปแบบตามประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) สื่อประสบการณ์นามธรรม หมายถึง สื่อที่ให้ประสบการณ์ทางการเรียนรู้
และเข้าใจได้น้อย เช่น สื่อประเภทหนังสือ แบบเรียน ตาราง แผ่นเสียง เทปเสียง รายการ
วิทยุ ฯลฯ

(2) สื่อที่ให้ประสบการณ์รูปธรรม หมายถึง สื่อที่ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง
ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นและลงมือทำ การจำลองสถานการณ์ การแสดงละคร การเข้า
ไปอยู่ในสถานการณ์จริง เป็นต้น

ถึงแม้ว่าหลักสูตรมัธยมศึกษา จะไม่มีการกำหนดสื่อการเรียนไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน แต่ก็มีการใช้สื่อการเรียน ตามรูปแบบที่กล่าวมาในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป ตามสภาพเศรษฐกิจและความพร้อมของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีหน่วยงานโสตทัศนศึกษา โดยเฉพาะโสตทัศนูปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ส่วนใหญ่อยู่นานสภาพดี การให้บริการด้านโสตทัศนศึกษาของเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษานั้น ครูอาจารย์มีปัญหาด้านให้บริการ และผลิตสื่อการสอน ปัญหาส่วนใหญ่คือ ความจำกัดของจำนวนอุปกรณ์ ขาดสื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาของวิชาที่สอน เจ้าหน้าที่ให้บริการไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อและผลิตสื่อการสอนตามความต้องการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ห้องที่เหมาะสมสำหรับใช้สื่อการสอนมีจำกัด ครูอาจารย์ในโรงเรียนขาดความสนใจที่จะผลิตสื่อการสอน เพื่อใช้ประกอบการสอนและขาดงบประมาณ

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการผลิต และ การใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีดังนี้

2.7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอน

พรทิพา เหลืองวัฒนกิจ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้โสตทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร" ตัวอย่างประชากรเป็นครูภาษาอังกฤษ 239 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ใช้กระดานดำและบัตรคำในการสอนวิชาภาษาอังกฤษมากที่สุด รองลงมาได้แก่ รูปภาพ เทปและ เกมสื่อกภาษา ครูส่วนใหญ่เห็นว่าการขาดแคลนงบประมาณเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดซื้อและใช้โสตทัศนูปกรณ์ ครูส่วนใหญ่ต้องจ่ายเงินส่วนตัวซื้อวัสดุสิ้นเปลือง เพื่อนำมาผลิตโสตทัศนูปกรณ์ด้วยตัวเอง

วทานีย์ สุขพอดิ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและอุปสรรคของการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชลบุรี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของครูภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชลบุรี ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เกี่ยวกับเรื่องอายุ วุฒิ ประสบการณ์ ในการสอน หลักสูตร แบบเรียน วิธีสอน อุปกรณ์การสอนและการวัดและการประเมินผล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูภาษา

อังกฤษที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ผลการวิจัย ปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่ไม่ใช้วิธีสอนแบบใหม่ ใช้ภาษาไทย ในการสอน ไม่เข้าใจและไม่ค่อยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีปัญหาเรื่องอุปสรรคการสอนและ ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการสอนคือ จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมีมากเกินไป

ชูลิรัตน์ เจียมเผ่า (2527) ได้ศึกษา "ปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตจังหวัดพิษณุโลก และสุโขทัย" พบว่าปัญหา ในด้านการผลิตคือ ไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน และครูส่วนใหญ่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้าน สื่อการสอนน้อย ขาดงบประมาณในการจัดหาหรือจัดซื้อสื่อการสอน ประกอบการสอนของครู

จักรา สุวานิช (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สภาพและความต้องการ ศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัย ว่า ปัญหาในการให้บริการและผลิตสื่อการสอนของครูอาจารย์ส่วนใหญ่คือ ความจำกัดของจำนวน อุปกรณ์ ขาดสื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน เจ้าหน้าที่ให้บริการมีไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อหรือผลิตสื่อการสอนตามความต้องการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านวัสดุทัศนศึกษาได้แก่ห้องที่เหมาะสมสำหรับใช้สื่อการสอนมีจำกัด ครูอาจารย์ในโรงเรียน ขาดความสนใจที่จะผลิตสื่อการสอนใช้ประกอบการสอน และขาดงบประมาณ

ว่าที่ร้อยตรีโรจน์วงษ์ นุชสุวรรณ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้สื่อการสอนของครู-อาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน จังหวัดนครปฐม" ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาและอุปสรรคน้อย โดยเฉพาะในด้านการเลือกและการใช้สื่อการสอน การบริการสื่อการสอน ส่วนในด้านการจัดเตรียมและการจัดหา สื่อการสอน คุณภาพและปริมาณของสื่อการสอนที่มีอยู่นั้น ยังมีปัญหาอยู่บ้าง ได้แก่

1. ไม่ทราบแหล่งบริการสื่อการสอนภายนอกโรงเรียน
2. ต้องเสียเวลาและยุ่งยากในการติดต่อขอยืมสื่อการสอน
3. ไม่มีเวลาคิดและเตรียมการใช้สื่อการสอน
4. ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอนตามความต้องการ
5. สื่อการสอนมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการ
6. สื่อการสอนอยู่ในสภาพชำรุดและไม่ทันสมัย
7. ไม่มีสื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน

8. สถานที่ไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องฉาย เช่น ไม่สามารถควบคุมแสงสว่างได้ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก

9. ไม่มีโอกาสได้เสนอความคิดเห็นในการเลือก การยืม จัดซื้อ ประเมินค่า และเก็บรักษาสื่อการสอน

สรุป จะเห็นได้ว่างานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับสื่อการสอนจะพบว่า การขาดแคลนงบประมาณเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการจัดซื้อและใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ ครูส่วนใหญ่ต้องจ่ายเงินส่วนตัวซื้อวัสดุสิ้นเปลืองเพื่อนำมาผลิตวัสดุทัศนูปกรณ์ด้วยตนเอง

2.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการ การผลิตและการใช้สื่อการสอน

พรทิพา เหลืองวัฒนกิจ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร" ตัวอย่างประชากรเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ 239 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูต้องการให้โรงเรียนจัดสรรงบประมาณสำหรับซื้อวัสดุทัศนูปกรณ์เพิ่มขึ้น เช่น เทป ภาพการ์ตูน เกมส์ ฝึกภาษา และห้องปฏิบัติการทางภาษา นอกจากนี้ ครูยังต้องการให้มีการจัดการฝึกอบรม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในด้านวัสดุทัศนศึกษา และเสนอแนะว่า กรมสามัญศึกษาควรจะมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวกับวัสดุทัศนูปกรณ์

ชลีรัตน์ เจียมเผ่า (2527) ได้ศึกษา "ปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตจังหวัดพิษณุโลก และสุโขทัย" พบว่า ครูมีความต้องการสื่อการสอนที่จำเป็นต่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงและเทป การเล่นเกมส์ฝึกภาษา กระดานผ่าสำลี กระเป๋าผนัง ภาพการ์ตูน รูปภาพต่าง ๆ และห้องปฏิบัติการทางภาษา

อาภรณ์ อังกรรัตน์ (อ้างถึงในชลีรัตน์, 2527) ได้ศึกษาการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2518 พบว่านักเรียนชอบภาษาอังกฤษ เพราะเห็นว่าเป็นวิชาที่มีประโยชน์ แต่นักเรียนเห็นว่าภาษาอังกฤษนั้นยากนักเรียนชอบครูภาษาอังกฤษที่มีวิธีอธิบายเข้าใจดี พูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่วในการสอน มีความสนิทสนมกับนักเรียนดีพอสมควร และต้องการแรงจูงใจที่ครูทำให้นักเรียนน่าสนใจ

ปิ่น ศรีวรจันทร์ (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการของครูภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการสอนภาษาอังกฤษในเขตการศึกษาที่ 1" ซึ่งมีครูสอนภาษาอังกฤษเป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 340 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูภาษาอังกฤษมีความต้องการ การพัฒนาความสามารถในการสอนระดับมากทุกเรื่อง ทั้งด้านหลักสูตร ทักษะ และเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษ การดำเนินการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

จักรา สุวานิช (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์สภาพและความ ต้องการศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ กรุงเทพมหานคร" สรุป ผลการวิจัยว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ และเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาขึ้นในโรงเรียน การบริหารงานศูนย์สื่อการศึกษา ควรเป็นหน่วยงาน อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการ ด้านบุคลากรผู้ดำเนินงานควรมีความสามารถ ด้านโสตทัศนศึกษา โดยเฉพาะมีมนุษยสัมพันธ์ดี ด้านงบประมาณโรงเรียนควรสนับสนุนอย่างเต็มที่ ด้านบริการควรมีบุคลากรบริหารให้มากพอกับความต้องการ

บ้ำเพ็ญ โมตรโสมณ (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพความต้องการและปัญหา เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา" ผลการวิจัยพบว่าครูในหมวดภาษาอังกฤษผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เอง มีความต้องการใช้บทบาทสมมติ ภาพวาด ภาพเขียน การ์ตูน และเครื่องบินตกเสียง

ว่าที่ร้อยตรีโรจน์วงษ์ นุชสุวรรณ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาและ ความต้องการใช้สื่อการสอนของครู-อาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ใน จังหวัดนครปฐม" ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมมีความต้องการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุ ได้แก่ รูปภาพ รูปถ่าย ของจริง ของตัวอย่าง หุ่นจำลอง และบทเรียนสำเร็จรูป สื่อประเภท อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องเทปบันทึกเสียง และสื่อประเภทเทคนิควิธีการ ได้แก่ การสาธิต การศึกษา นอกสถานที่ เทคนิคการสอนแบบฝึกและปฏิบัติ เทคนิคการเรียนแบบระดมพลังความคิด และเกมส์ ทางการศึกษา

โดยสรุปแล้วความต้องการในด้านการผลิตสื่อของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ จะพบว่า ครูภาษาอังกฤษมีความต้องการ การพัฒนาความสามารถในการสอนระดับมากทุกเรื่อง ทั้งในด้านหลักสูตร ทักษะและเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษ การดำเนินการเรียนการสอนและการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนและการวัดการประเมินผล ผู้บริหารจึงควรให้ความสนใจในการดำเนินการ การบริหารงานศูนย์สื่อการศึกษาและให้การสนับสนุนครูในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องงานต่างประเทศ

2.8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน

Erickson, C.W.H. (1959) ได้วางโครงการหน่วยการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์แก่ครู การบริการต่าง ๆ ต้องให้ศูนย์วัสดุทัศนศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ ผู้บริหารงานวัสดุทัศนศึกษาต้องรับผิดชอบในการตั้งคณะผู้ร่วมงานของศูนย์วัสดุทัศนศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ซึ่งมีคุณสมบัติ และความสามารถที่จะดำเนินงานและให้บริการทางด้านวัสดุทัศนศึกษาแก่อาจารย์ ทั้งมหาวิทยาลัย หน้าที่ของหัวหน้า ผู้อำนวยการศูนย์วัสดุทัศนศึกษาประกอบด้วย ให้คำแนะนำ และกำหนดนโยบายในการบริหารงานวางโครงการระยะยาวเกี่ยวกับการจัดหาวัสดุทัศนูปกรณ์ วางมาตรฐานในการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ ดำเนินการอบรมครูประจำการดำรงสัมพันธ์ภาพกับ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ใหญ่ และกรรมการร่างหลักสูตร จัดทำงบประมาณเป็นโครงการ ระยะยาว จัดดำเนินการประชาสัมพันธ์ ประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ ในด้านการเงินนั้น ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานวัสดุทัศนศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนทั้งหมด และขอความ สนับสนุนการเงินจากสมาคมการศึกษา

De Kieffer, R.E. (1965) ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้วัสดุทัศนวัสดุ ของครู พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

1. ขาดแคลนวัสดุทัศนวัสดุประเภทเครื่องมือ
2. ขาดแคลนเงินในการจัดซื้อวัสดุทัศนวัสดุ
3. ขาดความรู้และความชำนาญในการผลิตและการใช้วัสดุทัศนวัสดุ
4. ขาดห้องเรียนที่เหมาะสมกับการใช้วัสดุทัศนวัสดุ

Russell, A.L. (1981) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนประกอบการ สอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโอเรกอนพบว่า สื่อการสอนที่อาจารย์ในคณะต่าง ๆ ใช้อย่ ามากที่สุด คือ สไลด์ แผ่นโปร่งใส ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์และเทปเสียง อาจารย์ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการสนับสนุนให้มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนบุคลากรที่ทำ

หน้าที่ผลิตสื่อต่าง ๆ เช่น สไลด์ แผ่นโปร่งใส เทปทรทัศน์และเทปเสียงตามความต้องการของอาจารย์ โดยอาศัยแหล่งเงินทุนที่สามารถสนับสนุนการดำเนินการของหน่วยบริการสื่อการศึกษาได้

2.8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ การผลิตและการใช้สื่อการสอน

Yoon, I.S. (1977) ได้ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับสื่อการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา Seoul พบว่า ครูส่วนใหญ่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับสื่อการศึกษาในด้านต่าง ๆ คือ ต้องการได้รับความรู้ในการผลิตและใช้แผ่นโปร่งใส สไลด์และภาพถ่าย ต้องการให้มีการจัดประชุมอบรมสัมมนาด้านสื่อการศึกษา ต้องการใช้สื่อการสอนทั้งประเภทวัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิตสื่อการสอน ต้องการได้รับความปรึกษาเกี่ยวกับสื่อการสอนจากผู้เชี่ยวชาญและเสนอแนะว่าการจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับสื่อการสอนนั้น ควรจัดตามความต้องการของครู

สรุป ปัญหาการผลิตและความต้องการเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนในต่างประเทศพบว่า โรงเรียนต่าง ๆ มีสื่อการสอนจำนวนจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้น ครูผู้สอนจึงมีความต้องการในการผลิตสื่อการสอน เช่น ต้องการสื่อการสอนประเภทเครื่องมือ สื่อการสอนประเภทวัสดุ เพื่อที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารควรจะทำให้การสนับสนุนมีศูนย์สื่อการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์และควรมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการให้คำแนะนำ จัดหาวัสดุทัศนูปกรณ์และให้การสนับสนุนครูในการใช้สื่อการสอน